

Weichbild magdeburski w układzie śląsko-małopolskim.**Wersja sandomierska**

Rękopis Biblioteki Jagiellońskiej 4405, k. 89r–107v

Odczyt: Maciej Mikula

[k. 89r] [1] Cesar Otho Ruphus fundavit templum in Meydburg et dedit civibus municipale ius secundum eorum arbitrium et secundum consilium seniorum. Extunc arbitrati sunt, quod eligerent scabinos et consules, scabinos ad diuturnum tempus et consules ad unum annum. Qui tunc iuraverunt et nunc iurant annis singulis, dum eliguntur, ius et profectum et honorem custodire et agere, quanto caucius et melius sciant aut possunt, cum consilio ac iuvamine seniorum. Consules exponunt suum conventum secundum suum placitum ac voluntatem cum seniorum consensu. Consules eciam habent potestatem iudicandi super quamlibet vacuam mensuram ac pondera iniusta, ac corethos iniustos et cuiuslibet cibi seu ^[a] potus mercimonia. Et quicumque hoc violaverit, demeretur tres Sclavonicas marcas, que faciunt xxxvi solidos. Consules suum conventum exponunt, extunc ibi quitquit statutum fuerit aut compromissum in isto conventu quod [/] iuri divino non contradicit, firmum et inviabile debet observari. Et quicumque violaverit, hoc consules habent agere. Et quicumque ad conventum venire neglexerit, dum signum datur per campanam, demeretur sex denarios. Sin autem sibi conventus pronunciatus fuerit, demeretur quinque solidos.

b- < consul a consulendo vel a iudicando nam et hoc consules veteres vocantur; vim aduc remanet illud rogat bonum consulitis et bonum iudicialis >-b

^a wymazane b; ^{b--b} ręką komentatora na górnym marginesie

[hasła: rajca, ławnik, rada, starsi, Magdeburg, cesarz, kadencja]

[2] De hominibus qui penestrici vocantur.

Si in aliquibus penestrici demerentur vel si in aliquo delinquerint in statutis civitatis, ita ut civitatis aut consulum decreta violaverint, si in hoc detenti fuerint seu devicti, demerentur cuttem cum crinibus aut tres solidos. Et hoc arbitrio consulum committitur, quot horum recipere velint. Quando penesticus consulum aut civitatis statutum infringierit foro infringito, ita quod cuttem cum crine demerentur et cum pecunia redimet, hic sine iure manet et non potest a modo aliquod forum comestibile absque civitatis aut consulum [k. 89v] consensu exercere. Et si alii homines, qui communitatem seu fraternitatem habent in comestibilibus, consulum vel civitatis compromissum, seu hos oportet emendare secundum ius et edictum civitatis, et non possunt ulterius aliqua comestibilia vendere, nec communitatem habere seu aquirere absque consensu consulum et civitatis.

[hasła: kupiec, rajca, cech, cena, kara na skórze i włosach, targ, statut, wilkierz, zezwolenie]

[3] De iniustis mensuris.

Si metrete aut alie mesure parve seu iniuste fuerint et iniuste pense, quod consules bene agere possunt secundum honorem civitatis aut cum XXX solidis emendare.

[hasła: miara, waga, kara, rajca]

[4] De tribus iudiciis provincialibus advocati.

Ille supremus iudex, qui in Meydburg iudicio presidet, hoc ^{<est a>} castellanus, qui sedet tria iudicia provincialia in anno: unum iudicium in anno in die sancte Agathe, secundum in festo sanctorum Johannis ^{<b- et Pauli -b>}, tertium in octava beati Martini. Si ceciderit aut evenerit aliquod horum iudiciorum [/] ad diem celebrem aut feriatum, extunc ammisit suum iudicium. Et si scoltetus aut solus castellanus ad iudicium non pervenerit, quia scoltetus castellano primam sententiam debet invenire, et si scoltetus non venerit ad castellanum, extunc x talenta demeretur nisi legale impedimentum impedierit, quod probare potuerit, ut ius dictaverit. Quitquid criminalis cause factum seu commissum fuerit xiiii diebus ante suum iudicium, hoc castellanus debet adiudicare et nemo alius.

^a nadpisane ręką komentatora; ^{b- -b} dopisane na marginesie ręką komentatora ze znakiem wstawienia

[hasła: Magdeburg, sędzia, kasztelan, sądy wielkie, sołtys, przestępstwo, roczek, posiedzenie]

[5] De iudicio burgrabii.

Stuprum et obsidia et irruencias domiciliorum iudicat castellanus et nullus alter. Sed si castellanus presens esse non poterit, extunc cives unum eligunt iudicem loco castellani, pro excessu manifesto. Castellani pena et recompensa, que aquisita fuerit in iudicio banito, debet solvi per sex ebdomadas. Pena castellani tria talenta, pena scolteti viii solidi. [k. 90r] Quanto castellanus surgit et iudicavit, tunc iudicium suum expiravit et statim iudicium scolteti disponit in proximo ad duas septimanas.

[hasła: Magdeburg, burgrabia, gwałt, napad na dom, kasztelan, sąd, kara sądowa, termin]

[6] De iure scolteti de tribus iudiciis.

Scoltetus eciam habet tria iudicia legalia in anno: unum in Epiphania aut die sequenti, secundum tercia feria post conductum Pasche, tertium feria tercia post festum Trinitatis. Post hec disponit sua iudicia continue ad duas ebdomadas. Si dies iudicialis

evenerint ad diem celebrem, bene potest ultra diem unam aut duos post diem celebrem iudicium suum disponere. Iudicium scolteti nemo potest hominum iudicare, nisi scoltetus solus vel preco, nec suus famulus. Quodsi scoltetus in domo non fuerit et si criminale nephas commissum fuerit seu exortum, cives statuant unum iudicem pro crimine manifesto. Scoltetus eciam debet habere legalitatem a domino terre et cum eo^a debet esse feodatus et verum suum feodum esse debet. [/] Insuper esse debet legitime natus de terra.

^a *nadpisane ręką autora podstawy*

[hasła: sotys, termin, dzień świąteczny, sługa, wymóg]

[7] De clamore in vulneribus et in monomochalibus.

Quodsi homo vulneratus fuerit, si clamorem proclamaverit et ceperit hunc, qui ipsum vulneravit, et eum usque ad iudicium deduxerit, et si tunc ipsum cum hiis, qui suum clamorem audierunt, protestari poterit metseptimus, propior est eum vincere, quam ille possit eum evadere. Pro vulnere manum, pro homicidio collum. Si vulnus profunditatem unquis et longitudinem membri habuerit, aquirat homo duellum pro uno vulnere, et si victor fuerit, victus a vic[t]o[re] pro vulnere manum, pro homicidio collum.

[hasła: zranienie, skarga, samosiód, przysięga, bliższosc do dowodu, kara ucięcia dłoni, kara śmierci, ścięcie, rana]

[8] De conflictu, qui sit in die aut tempestate noctis.

Si contingit criminale nephas aut conflictus nocte vel die et si probus homo pro eo accusetur, propior est evadere metseptimus, quam quis possit super eum protestari, quia in isto loco conflictus per neminem visus est.

[hasła: przestępstwo, przestępstwo nocne, samosiód, przysięga, bliższosc do dowodu]

[9] De diffinicionibus sentenciarum.

Nec castellano, nec scolteto [k. 90v] tenetur scabinus nec civis aliquem sententiam extra veros dies iudiciales diffinire, nisi factum sit manifestum, ut vulnera mortalia vel homicidia, aut furta seu alia criminalia. Castellanus et scoltetus bene possunt omni die iudicare pro debito, pro quo absque testimonio agitur, nisi si civis agat contra hospitem et hospes super civem pro debito cum testimonio, de quo alter alteri fassus est, quod bene potest iudicari sine mora. Et si uni adiudicatur debitum, habet solvere sequenti die, quod tenetur. Sed hospitem oportet iuramento probare, quod sit

alienigena et ita domicilium habeat remote, quod una die ad iudicium venire non possit.

[hasła: sołtys, kasztelan, wyrok, rana śmiertelna, zranienie, zabójstwo, kradzież, gość, dług, sąd gościnny, mieszczanin, sąd]

[10] Quod si querimonia pernoctaverit pro vulneribus.

Quod si vir vulneratus fuerit et ea die iudiciubsm non quesierit et sua querimonia pernoctaverit et, qui inculparetur [s], tunc comparuerit, evadet eum metseptimus, quam ille super eum possit protestari. Sed si tribus iudiciis non comparet, [/] quarto iudicio describetur, ita tamen, si iusto modo citatus fuerit et super ipsum conquestus fuerit.

[hasła: zranienie, skarga, uwolnienie od skargi, samosiód, współprzysiężnik, sąd]

[11] De stupro et obsidiis et irruencia domicilii.

Stuprum et obsidium et irruenciam domicilii burgravius iudicat et alter nullus. Si aliquis irruit super alterius domicilium tempore nocturno aut diurno, temeraria violencia, nulla procedente querimonia, et si manuali facto deprehensus fuerit cum clamore, et si clamorem auditoribus metseptimus^a suorum vicinorum hoc ostendendo probare poterit secundum iuris exigenciam, malefactor collum demeretur. Sin autem manu factum manifestum non fuerit, extunc propius est evadere metseptimus^a, quam aliquo testimonio vinci possit.

^a metviius

[hasła: gwałt, napad na dom, burgrabia, skarga, gorący uczynek, samosiód, współprzysiężnik, bliższść do dowodu]

[12] Quod si homo multis vulneribus vulneratur.

Quicumque vulneratus fuerit, si clamorem proclamaverit et ad iudicium pervenerit, de quocumque querulatur, qui presens fuit, et si habuerit hos, qui suum clamorem audie[k. 91r]runt, et quot vulnera habuerit, tot homines poterit inculpare. Sin autem hii homines comparuerint in ipsis aquirere potest. Si autem plures iudicialiter infestaverit, quam vulnera habuerit, alii homines evadent suo iure, quivis metseptimus^a.

^a metviius

[hasła: zranienie, skarga, rana, uwolnienie od skargi, samosiód, współprzysiężnik]

[13] De obligatione pignorum [s].

Obligat aliquis mercimonia aut alia bona mobilia pro debito ex parte iudicii, et ille pronuncciat [s] tribus iudiciis, ut est iuris, et quarto iudicio super eo dominium habuerit ac recepit et appropriatum sibi fuerit, et cognoscencie domini dederit coram iudice et scabinis. Et si iste imposterum ad recipiendum sua bona pervenerit, possidens propius est suum pignus servare cum scabinis ac iudice, quam iste, qui caret possessione.

[hasła: zastaw, towary, dobra ruchome, ruchomości, dług, termin, roczek, sędzia, ławnik]

[14] De iure feminarum si partes puerorum eradicati fuerint.

Si aliquis ducit uxorem et si vir de hac luce disced[i]t, uxor nichil habet in suis bonis, nisi sibi dederit pro dotalicio aut vite provisione pro sua [/] vita in iudicio banito. Nulla mulier potest vite provisionem, nec dotalicium hereditarie observare. Et cum de hac luce decedit, ad heredes revertitur sui mariti. Quod si maritus mulieri nichil in suis bonis dederit, in possessione bonorum sui mariti permanere debet, et pueri sibi necessaria ministrabunt, eousque in viduitate et sine marito permanere voluerit. Item si vir oves habuerit, quas mulier recipit ad suppellectile. Et si vellent mulieri dotalitium infringere, servare potest testimonio virorum ac mulierum metseptima, qui tunc presentes fuerunt. Item si vir pueros habuerit, aut mulier, quicumque ex his hereditati fuerint, si moritur vir, hii pueri, qui in hereditate patris sunt, recipiunt bona et non hii, qui exhereditati fuerint, sed hereditatem vendere non possunt absque coheredum consensu. Item hii pueri, qui in potestate patris mortis tempore fuerunt, si ex his unus moritur, istius partem equaliter inter se dividunt, tam exhereditati, quam domestici.

<a- vite provisionem aut dotalicium nulla mulier hereditarie observare potest, sed cum moritur ad heredes revertitur sui mariti -a>

^{a- -a} na dolnym marginesie ręką komentatora

[hasła: żona, mąż, wdowa, wiano, sąd wyłożony, uposażenie, spadkobranie, gerada, dziecko, współprzysiężnik, samosiódm, wydzielony, dziedzictwo, spadek]

[15] [k. 91v] De fiscacione seu possessionum publicacione.

Quando alicui sua possessio publicata fuerit iuste ac iudicialiter, quociens exit vel intrat, tociens penam iudici demeretur, ita si publicacio super ipsum ritte ac iuste sit acquisita.

[hasła: mulkta, kara sądowa, konfiskata]

[16] De dono infra annum possesso.

Quid masculus dat sub [b]anno, si possidebit pacifice et quiete absque arrestacione aliqua anno et die, hoc propius et melius optimere potest cum iudice et scabinis, quam ab ipso aliquis possit exbrigare. Quod si iudex et scabini mortui fuerint, quod tamen bene aliis fidedignis ad minimis duobus scabinis vel quatuor^a viris probitate probatis testimonio probet, et sic bona sibi donata optinebit.

^a ⁱⁱⁱⁱor

[hasła: alienacja, rok i dzień, termin, spokojne posiadanie, sędzia, ławnik, świadek, współprzysiężnik]

[17] De dono in infirmitate donato.

Nemo masculus, nec ulla mulier possunt in lecto egritudinis de suis bonis alicui ultra tres solidos dare absque heredum consensu. <^a- et alibi additur, nec mulier sine consensu viri -^a>

^a-^a *dopisane na marginesie ręką komentatora*

[hasła: darowizna *mortis causa*, zgoda, żona, mąż]

[18] De hereditate ubi nec [/] fratres nec sorores reperiuntur.

Quod si hereditas in fratribus et sororibus defectum habuerit, extunc omnes hii qui se linea equali consanguineitatis ostendere potuerint in hereditate succedunt equaliter. Qui autem in possessione est si bene sacerdos est aut manserit tamen suppellectilia recipit si nulla puella fuerit. Si autem puella et sacerdos fuerint, tunc suppellectilia equaliter inter se dividunt.

[hasła: dziedzictwo, spadek, siostra, brat, pokrewieństwo, gerada, kapłan]

[19] De firmacione pacis.

Quitquit masculus dat in iudicio banito coram iudice et scabinis, ibi recipiens dat unum solidum pro doni cognicione, quem recipiunt scabini.

[hasła: sąd wyłożony, sędzia, ławnik, pamiętne, darowizna, alienacja]

[20] De debito per iuris extorsionem.

Quicumque aliquem coram iudicio impulsaverit, si debitum tacto iure consecutus fuerit, oportet eadem die solvere et iudex in eo suam penam aquisivit. Sin autem

querimonia facta fuerit super aliquem pro debito, de quo fatetur, quod solvere tenetur infra duas ebdomadas, et si tempore statuto non solverit, extunc iudex [k. 92r] in eo suam penam aquirat et mandat solvere ad octo dies, deinde ad tres dies, extunc die sequenti. Quociens tunc mandatum debitor adimplere neglexerit, tociens suam penam iudex in eo aquisivit. Si penam iudici et debitum creditori solvere contempserit, extunc fiscatur sua possessio. Per hoc compellitur, quod debitum creditori et pena iudici persolvatur. Si autem possessione caruerit, extunc banno compellitur, extunc bene potest comprehendi, ubi visus fuerit pro debito et pro pena. Et quicumque ipsum ultra hoc tenuerit penam iudici demeretur.

^a w rkps. viii^o

[hasła: dług, skarga, świadczenie, termin, dłużnik, sędzia, mulkta, kara sądowa, wierzyciel, posiadanie, kara]

[21] De impedimento ad limina sanctorum.

Si aliquis ad limina sanctorum aut nundinas extra provinciam aut extra terminos ire voluerit, et si aliquis ipsum pro debito impedire voluerit, hoc fieri non oportet, oportet ius suum recipere coram suo iudice. Et si uni testimonium adiudicatum fuerit, inducias trinas per duas ebdomadas optinebit, quodcumque elegerit aut iudicio proximo.

[hasła: wyjazd, dług, sąd, termin]

[22] [/] De pena, qui scabinum turpibus verbis obruitur.

Quicumque scabino in scampno iudiciali impropetaverit aut turpibus verbis obruerit, scabinus lucratur suam emendam xxx solidos, et iudex suam penam aquirat. Obruitur autem scabinus, postquam sua sententia diffinitiva sit et consensus aliorum scabinorum pretiterit, extunc omnes emendas aquirunt et iudex penas, et quot emende fuerint, totidem pene iudici aquiruntur.

[hasła: ławnik, ława, obraza, kara sądowa, mulkta, nawiązka, wyrok]

[23] De concordia et rancore.

Quando concordia inter discordantes coram iudicio ordinata fuerit, diuturnus fremitus, homo protestari potest cum iudice et scabinis. Quodsi scabini mortui fuerint, tunc protestatur hominibus fidedignis, qui iudicio affuerunt. ^{<noto a>} Quitquit scabini protestantur aut consignat, hoc iudex cum ipsis debet protestare, simul et confirmare. Sed ubicumque concordia ordinata fuerit extra iudicium, hoc facilius potest probare vir cum sex testibus solus septimus^b, [k. 92v] qui interfuerunt

et audierunt et viderunt concordiam esse factam. Ubi concordia et verus fremitus diuturnus coram iudicio confirmata fuerit, si ipsam violat adversa pars, et si vincetur, ut ius declaravit, cum iudice et scabinis, pro vulnere manum et pro homicidio collum. Si autem contingeret, quod alter eam infringeret, hunc tamen emendare cum recompensa oportet, pro vulnere ix talenta, pro homicidio xviii talenta, nisi se possit excusare secundum iuris edictum.

^a ręką komentatora, poniżej rysunek dłoni; ^b w rkps. vii^{us}

[hasła: ugoda, sąd, sędzia, ławnik, samosiódm, przysięga, współprzysiężnik, kara ucięcia ręki, kara śmierci, nawiązka, zapłata, wynagrodzenie]

[24] De filio excepto coram iudicio et mercede deservita.

Quod vir quis <^{vis} ^a> filium suum ter potest eximere, quem habet in potestate, coram iudicio pro quolibet crimine capitali tacto sacramento metseptimus^b secundum ius municipale. Similiter et vir potest filium suum, quem in potestate habet, tribus vicibus, ubi autem ad collum aut manum transit. Quarta vero vice ipsum respondere oportebit, et patrem in suo iure non impedit, si filius prius bene respondisset. Sin autem pater [/] simul cum suo filio in eodem crimine coram iudicio impulsati fuerint, extunc pater filium eximere non potest, nisi prius se ab eodem crimine expurgabit. Item famulus potest mercedem suam, quam demeruit, v solidos optinere tacto sacramento ita tamen, si dominus voluerit consentire. Sin autem dominus iuraverit tacto sacramento mettercius, quod sibi persolvit, tunc propior est evadere, quam famulus optinere. Sin autem famulus suam mercedem super suum dominum optinuerit coram iudicio, pro eo dominus iudici nullam penam demeretur, sed dominus famulo eandem mercedem ea die tenetur solvere indilate. Si alter alterum pro vino aut alio potu inculpare voluerit, evadet ut aliud debitum, in quo nullum dominium ostendere potuerit aut protestare.

^a nadpisane, zapewne ręką komentatora; ^b w rkps. metvii

[hasła: syn, ojciec, zastępstwo, przysięga, samosiódm, współprzysiężnik, kara śmierci, kara ucięcia ręki, przestępstwo, sąd, sługa, pan, uwolnienie od skargi, samotrzeć]

[25] De hereditate aut dono.

Donum, quod viro vel mulieri datum fuerit in iudicio banito, in eo mulier cum sua parte sive dono pro suo arbitrio facere potest absque omni contradicione quitquit placet. Idem <Idem ^a> potest facere vir cum sui doni [k. 93r] parte, quidquit <^{de} ^b> liberaverit modo simili, quam ipse suscepit. Si moritur femina absque herede, ita quod nullum heredem a suo marito peperit, ipsa hereditat et sua successoria, seu prospera fortuna aquisita super suum proximum naturalem successorem, sive sit masculus sive femina, que sibi sit paris condicionis. Idem faciat vir illi, qui sibi paris fuerit

condicionis. Insuper omne aurum et argentum informatum, et omnis siligo et carnes et cervisia, cum vino, et panis, que vel quod aut quantum post trecesimum permansit, vel permanserunt, totum cedit heredibus viri et non mulieris, exceptis pulmentariis, de quibus mulier mediam recipit partem et heredes viri reliquam mediam partem tollunt.

^a poniżej ręką komentatora; ^b powyżej ręką komentatora;

[hasła: darowizna, wiano, uposażenie, żona, sąd wyłożony, sprzeciw, dziedzic, mąż, dobra nabyte, spadkobierca, równy stanem, srebro, złoto, gerada]

[26] De supellectili <hereditate ^a>.

Ista sunt, que ad hereditatem spectant: omne aurum et argentum informatum, omnia vasa argentea, et tele, que non incise aut formate fuerit ad muliebria vestimenta, et sartagine, que a loco non moventur, et dolea, [/] et vasa distillatoria, et omnia caldaria, excepto caldari magno, in quo liquesit cera, quod spectat ad suppellectile. Omne proprium, quod locando possessum est, et omnia arma et gladii omnes, et eciam omnes olle erree aut morsoria, et cinguli, braccilles, et viri anuli, hec predicta spectant ad hereditatem. Mense et lavatoria, omnes ciste planis cooperimentis, et sedilia, pelves cupree, ciste ferine, et ciste annonarum, porci, qui in curiis sive in domibus nutritur, spectant ad hereditatem. Et omnes porci inpinguati spectant ad pulmentaria. Ubi pulmentaria dantur et omnis expensa domestica, que in potestate viri est tempore mortis, et omnia vacua pulmentaria recipit mariti uxor, et non sua cognata proxima.

^a na marginesie ręką komentatora

[hasła: dziedzictwo, spadek, gerada, część obowiązkowa, okrasa, srebro, złoto]

[27] Quod si vir alterum vulnerat vitam suam defendendo et eciam solus fuerit vulneratus.

Vulnerat quis alterum vitam suam defendendo supra via publica, quod ille ipsum percuttit aut [k. 93v] vulnerat, et si clamore proclamaverit, et invasor comparet violenter, seu proterve, et conqueratur iudici, et hic non potest, nec audet, pro inbecillitate sui corporis, tunc comparare et imposterum tunc eadem die compareat et conqueratur iudici et scabinis, et ostendat sua vulnera, et protestetur per hos, qui suum clamorem audierunt, quod initium contencionis sue [s] adversarii fuerit et non suum, et quod ipse defenderit in defensione sue vite, ipse acquirit querimoniam primam. Sed si pernoctabit, extunc hoc fieri non potest.

[hasła: zranienie, zwłoka, obrona konieczna, droga publiczna, sędzia, skarga, uszkodzenie ciała, ławnik, świadek, obwołanie]

[28] Si duo se de stirpe Sclavonica mutuo vulnerant intra ius municipale.

Quod^a si duo se vulnerant mutuo in iure municipali, qui ambo processerunt de stirpe Sclavica et tamen Sclavi non sunt, compareat unus et conqueratur in Sclavonico idiomate, alterum non oportet respondere, si sibi placet, nisi conqueratur in eo idiomate, quod sibi innatum est [/] per ius municipale.

^a *miejsce na inicjał Q*

[hasła: zranienie wzajemne, język słowiański, skarga, odpowiedź na skargę, prawo miejskie]

[29] De causa, de qua promittitur coram iudicio.

Quod^a si duorum virorum querimonie dilate fuerint in iudicio banito coram iudice et de voluntate iudicis et consensu, et parcium arbitrio utrorumque, quod inter ipsos concordia extra iudicium debeat ordinari, nec ultra causam peragendam, et se arbitri ad hoc electi de causa intromittant concordandi, absque iudicio et querimoniam a modo non repetendo cum consensu iudicis. Et si alter ex eis imposterum suam querimoniam vellet renovare pro hac causa coram iudicio, iste sibi suus adversarius respondere non tenebitur coram iudicio, si protestare poterit cum iudice et scabinis, quod causa <absque^b> iudicio debeat terminari.

^a *miejsce na inicjał Q*; ^b *nadpisane ręką komentatora*

[hasła: skarga, sąd, ugoda, zgoda sądu, sędzia, ławnik]

[30] Si vir alterum vulnerat.

Quod^a si se duo mutuo vulneraverint equaliter, ex his unus vadat ad iudicem in domum suam, et faciat querimoniam, alter veniat ad quatuor^b bancos et conqueratur cum clamore scabinis [k. 94r] et iudicio astantibus, et vulnera ostendat, et mittat pro iudice et conqueratur, ipse primam querimoniam optinebit, et si testes super hoc habuerit a scabinis aut astantibus iudicio, quod inter quatuor^b bancos querimoniam fecerit.

^a *miejsce na inicjał Q*; ^b *w rkps. iiii^{or}*

[hasła: zranienie wzajemne, sędzia, ławnik, rana, skarga]

[31] Si duo equaliter se vulnerant et conquerantur equaliter.

Et^a si se duo mutuo vulneraverint equaliter et querulantur equaliter, quicumque ex eis in alterum duellum aquisierit, tunc eius adversarius manum demeretur. Ita tamen,

si vulnus monomachale fuerit. <^b- monomachia est singulare testamen -^b> Et si alter ex eis, antequam duellum aquisitum fuerit, moritur, adversarius collum demeretur.

^a *miejsce na inicjał E*; ^{b-b} *na marginesie ręką komentatora*

[hasła: zranienie wzajemne, pojedynek sądowy, kara ucięcia ręki, rana godna pojedynku, kara śmierci]

[32] Si vir detinet alterum, qui ipsum vulneratur et cum clamore protestaverit.

Si^a aliquis detinet hunc, qui ipsum vulneravit in facto recenti et ipsum cum clamore ad iudicium deducit, qui sic queruletur cum proloquutore: „Domine iudex, ego cum querela propono super istum virum, quod ipse venit intra municipia vel in strata regia, [/] et in me pacem violavit, et me spoliavit in meo corpore et in bonis meis, et me vulneravit, dum pacem in me confregit. Tunc vidi ego ipsum in propria persona et proclamavi eum cum clamore, et ipsum captivum huc ad iudicium deduxi, et volo ipsum vincere per eos, qui clamorem meum audierunt, et cum meo testimonio vero, ut ius michi diffinierit. Et in sententia requiro, quomodo hoc probare debeam, ita ut michi proficiat in iure meo.” Extunc adversarius satisfacionem rectam petat pro hac querimonia, et dicat se innocentem. Ille, qui ipsum captivum in facto manifesto detinuit, facilius ipsum vincere potest cum testimonio, quam ipse captivus cum testimonio evadere possit. Si, ut iuris est, probaverit testimonio, ille solvat collum, si est homicidium, vel ad manum, si vulnus est monomochale, cum ad iudicium ipsum in facto manifesto perduxerit. Pro teste potest quivis vir alteri stare, qui in suo iure non possit argui, excepto patre [k. 94v] et fratre, et filio, <^{et b}> mercenario.

^a *miejsce na inicjał S*; ^b *nadpisane ręką komentatora*

[hasła: zranienie, skarga, gorący uczynek, pełnomocnik, droga królewska, sąd, gwar, zabezpieczenie, niewinność, zabójstwo, kara śmierci, kara ucięcia ręki, rana godna pojedynku, świadek, ojciec, syn, brat, najemnik]

[33] Quod si se duo vulneraverint mutuo: unus cultello et alter gladio.

Quod si se duo vulneraverint mutuo: unus cultello et alter gladio, et vulnera utriusque monomochalia fuerint, illi cum gladio solvit manum, illi cum cultello solvit collum, quia cultellus furtivam infert mortem.

[hasła: zranienie wzajemne, nóż, miecz, rana godna pojedynku, kara ucięcia ręki, kara śmierci]

[34] De vulneribus, que pernoctaverint, de quibus querulatur eodem die.

Eciam si alter alterum vulnerat et causa sua pernoctaverit sibi debet iudici in iudicium proximum. Et si vulneratus fuerit et vulnus monomochale non fuerit, et si non

comparuerit et conquestus fuerit, sibi iudici debet ad proximum iudicium. Sin autem vulnus monomochale fuerit, tunc incontinenti sibi iudex formare <iudicium ^a> debet pro facto manifesto.

^a *na marginesie ręką komentatora*

[hasła: zranienie, skarga, zwłoka, rana godna pojedynku, sąd, sędzia]

[35] Si vir alterum vulnerat.

Si duo viri vulnerantur et ambo coram iudicio comparent et querimonias proponunt, qui primam precellentem queri[.]moniam protestari poterit, apud suum adversarium duellum aquirat super^a ipsum, si iusto modo salutavit, et vulnus monomochale fuerit. Sin autem duellum dilatum fuerit ad diem, et si alter pugillem querulaverit <convenerit ^b> super alterum, et si ille protestaverit, quod pugil sit mercenarius, extunc iure a duello sibi cedere potest.

^a *otoczone ramką celem skreślenia, zapewne przez komentatora; ^b nadpisane ręką komentatora nad querulaverit, obwiedzionym ramką*

[hasła: zranienie wzajemne, sąd, skarga, pojedynek sądowy, rana godna pojedynku, odroczenie, pięściarz, zastępca, najemnik]

[36] Si vir alterum vulnerat et ipsis pax indicta fuerit.

Si vulnerat vir alterum, et si cautionem fideiussorie fecerit usque ad iudicium, et si iudex ipsis pacem indixerit, et si ipsum post hoc occiderit, et si fideiussores posuerit pro causa eadem, ipse tamen propius est evadere de homicidio metseptimus^a, quam ipsum protestare possit. Sin autem coram iudicio comparuerit, et si in iudicio manu pax promissa fuerit coram iudice et scabinis pro primo vulnere, et si ipsum occiderit postea, hoc melius potest super eum protestari, quam ipse evadere possit.

^a *w rkps. metvii^{us}*

[hasła: zranienie, poręczenie, sąd wyłożony, sędzia, pokój, uwolnienie od skargi, samosiódm, przysięga, współprzysiężnik, zabójstwo, ławnik]

[37] Si duo mutuo se vulneraverint et ambo querulaverint.

[k. 95r] Si se duo mutuo vulneraverint et ambo coram iudicio comparent et querulose proponant, et querimoniam usque ad iudicium dilata fuerit, qui primo querulatus fuerit, moriatur ab hiis vulneribus, mortuus ad iudicium portetur, et <alter ^a> vulneratus <eciam ^b> in iudicio comparuerit, et unus, de mortui, agnatus loquatur super vulneratum cum testimonio, quod ipse suum affinem occiderit, et pro eo petat iudicium. Extunc

ille petat satisfactionem de iure et ostendat suam innocentiam cum suo testimonio evadendo homicidium. Si hoc, ut iuris est, protestaverit, propior est evadere, quam ille super eum protestare poterit, quia ambo querimoniam coram iudicio inceperunt. Sed suum testimonium sic debet procedere, quod initium illius contencionis fuerit, et non suum. Et si suos testes incontinenti habere non poterit, terminum acquirit vi ebdomadis, tunc facilius potest evadere homicidium metseptimus^c, quam ille ipsum cum testimonio vincere possit. Sin autem ille ipsum monomochaliter alloquitur, extunc ipsum pro suo collo pugnare oportebit.

^a wpisane na razurze przez komentarora; ^b na marginesie ręką komentatora; ^c metvii^{us}

[hasła: zranienie wzajemne, sąd, skarga, odroczenie, krewny po mieczu, poręczenie, gwar, zabezpieczenie, termin, bliższość do dowodu, niewinność, zabójstwo, uwolnienie od skargi, pojedynek sądowy]

[38] De fure, qui in die tres solidos et in nocte sex denarios.

Si fur clara luce diei deprehensus fuerit, qui bone fame sit, et furtum minus quam tres solidos valeat, crinne cum cutte demerentur. Sed si furtum ultra solidos valeat, reus est patibulo. De his denariis tres solidi medium fertorem debent ponderare. Si autem vir [s] tempestate noctis deprehensus fuerit cum vi denariis, reus est suspendio.

[hasła: kradzież w dzień, kradzież w nocy, dobra sława, kara na skórze i włosach, kara śmierci, powieszenie]

[39] Si vir super alium querimoniam fecerit pro bonis, que sibi innata sunt.

Conqueritur vir super alterum pro bonis, quod sua sit vera hereditas, et quod ille teneat cum iniuria, et quod sua vera sit successio a patre, vel alio suo agnato, aut suo predecessore, et si ille comparet super quem querela proposita fuerit, et dicit se habere bonorum defensorem, <^{et a}> bona possiderit anno et die pacifice et quiete, [k. 95v] contradicione qualibet non obstante et est iuste ac recte medium predium censuale, ipsum oportet suum defensorem nominare, et ad dies statuere, si potest, et cum defendente seu defensore conservat sua bona in eo, si defensus fuerit, ut iuris est, a defensore. Sin autem defectus fuerit in defensione, actor observat suam legalem proprietatem, in bonis eisdem, quia quivis servat homo suam innatam hereditatem, sive naturalem porcionem, facilius quam alter emptam proprietatem, aut obligatam proprietatem, aut datam proprietatem, aut predium censuale, cum impossibile sit aliquem de naturali porcione defraudari.

^a nadpisane ręką komentatora

[hasła: skarga, nieruchomości, dziedzictwo, spadek, ojciec, krewny po mieczu, spadkodawca, spokojne posiadanie, świadek, rok i jeden dzień, termin, prawo naturalne]

[40] De hereditariis censualibus.

Si homo habuerit hereditaria censualia et bona a quodam monasterio, et si dominus vel abbas non fatetur, aut conventus, hic vir potest metseptimus probare suorum coheredum, quorum quilibet iurabit singulariter, quod iustum ac successorium sit predium censuale. Et si dominus seu abbas hiis septem [/] de ipsorum bonis denegaverit aut fateri noluerit, extunc quivis ipsorum metseptimus^a suorum coheredum bona sua optinebit.

^a w rkps. metvii^{us}

[hasła: dziedzictwo, własność, dobra czynszowe, klasztor, pan feudalny, opat, samosiód, przysięga, współprzysiężnik]

[41] De testimonio pro persolutis debitis. <nota a>

Si debet vir testimonium producere super proprium alterius metseptimus, aut mettercius, hoc facere oportet cum possessis hominibus, qui iudicio astare solent, et domicilia habentibus in iudicio supradicto. Sin autem debet vir persoluta debita protestari super proprietatem alicuius, hoc esse iterum <debent b> possessi homines domicilia habentes, <c- in eodem iudicio -c> si hoc in iudicio non viderunt, nec in iudicio fuerit confirmatum. <d- In nullis causis precio conventi seu empti, possunt esse testes, quia iure possunt eici -d>

^a ręką komentatora; ^b nadpisane ręką komentatora; ^{c- -c} nadpisane ręką komentatora; ^{d- -d} ręką komentatora na marginesie, znak wstawienia #

[hasła: własność, samosiód, przysięga, samotrzeć, posesjonaci, współprzysiężnik, domicyl, okręg sądowy, dług zapłacony]

[42] De testimonio pro debito.

Si aliquis debet persoluta debita probare, protestando pro debito, hoc facere debet cum talibus hominibus, qui in suo iure argui non possunt.

[hasła: dług zapłacony, współprzysiężnik, przysięga]

[43] De viro habenti filium et viduam ducit habente pueros.

Si vir ducit viduam, que unum filium vel plures pueros habuerit et ipse nulla bona habuerit nec ipsa, [k. 96r] et vir unum filium habuerit cum sua prima uxore, et si fortuna aridente per suos labores bona habuerint et proprietatem sive hereditatem emerint, aut super bona mobilia sive marcionia posuerint, et imposterum vir moritur

et uxor, extunc filius viri propior est recipere hereditatem, quam pueri femine, aut pueri sororis sue, vel nepotis vel neptis ex sua filia. Ita tamen, si filius patri sit paris condicionis. Proxima cognata uxoris recipit suppellectilia de iure.

[hasła: wdowa, syn, dobra, własność, dziedzictwo, ruchomość, towar, żona, spadek, zasady dziedziczenia, reguła, siostra, wnuk, wnuczka, równy stanem, krewna, gerada]

[44] Si vir sua bona in iudicio banito uxori sue aut pueris dederit.

Si vir aliquis dederit pueris suis aliqua bona sua, et sue uxori, in iudicio banito circa vitam suam bone rationis, et si sibi pueri paris condicionis fuerint, et si desuper vera pax firmata fuerit, et si imposterum alteri in eisdem bonis aliquid dederit aut heres fuerit, tunc ille, cui prima donacio sit, bene contradicere potest de iure. Ita tamen, si testimonium desuper iudicis habuerit et scabinorum, quod sibi primum donum datum [/] sit absque contradicione illius, qui ad hoc successor fuerit infra annum et diem. Extunc contradicere non possunt, si illi desuper testes habuerint.

[hasła: dobra, transakcja, sąd wyłożony, dożywocie, równy stanem, pokój, roszczenie, sędzia, ławnik, darowizna, sprzeciw, spadkobierca, rok i dzień, prawo]

[45] De hereditariis censualibus et edificiis super censualia bona.

Si vir sue uxori sua edificia dederit, que super bona censualia edificata fuerint, coram domino proprietatis, et coram suis vicinis, tempore vite sue, et inducit eam in possessionem, et si discedit ab hac luce sine prole, si heres suus super bona eadem loqui voluerit post mortem viri, nichil in eis poterit optinere, si mulier protestari poterit, quod sibi datum fuerit. Sin autem edificia et apparatus viri proprium fuerit, extunc heres mulieri infringere potest, nisi in iudicio banito fuerit confirmata. Quia nullus suum proprium dare potest, nisi in iudicio banito, vel coram iudice et scabinis, nisi suus heres contradicat. Sin autem hereditaria censualia bona fuerint, extunc sue uxori dare non potest absque heredum, vel dominum proprietatis consensu, in cuius bonis sunt. Si vir mercimonia aut bona mobi[k. 96v]/lia habuerit, quod cum bonis emerit eisdem <^a- successoriis paterna successione, hoc sue uxori dare non poterit, nisi -^a> in iudicio banito coram iudice et scabinis. Sin autem vir habuerit bona mobilia aut mercimonia, que sibi propriis laboribus ac prospera fortuna accreuerunt cum sua uxore, que potest dare in valitudine vite sue cuicunque placet, cui^{us} ^b>libet sine contradicione.

^a-^a na marginesie ręką komentatora; ^b powyżej ręką komentatora

[hasła: mąż, żona, budynek, dobra czynszowe, własność, krewny, dożywocie, spadkobierca, dziedzic, potomstwo, sąd wyłożony, transakcja, sędzia, ławnik, sprzeciw, dobra dziedziczne, zgoda, zezwolenie, towar, ruchomość]

[46] De iure obnoxii in successionibus in bonis.

Ubi alicuius monasterii obnoxius suam penam demeruerit, hoc sunt xxx solidi, obnoxius bene potest bona sua resignare et iterum suscipere et dare, cui placet, contradicione qualibet non obstante, quod [s] propriis laboribus aquisivit. Ubi obnoxius suo domino suum censum subtraxerit, pro eo demeretur tria talenta. Quitquid obnoxius criminalis cause commiserit, pro eo nullius queret iudicium nisi domini advocati. Quando moritur obnoxius, extunc suo avvocato oportet dare denarios obnoxietatis et meliorem equum, quem habet. Idem oportet facere sacerdotem suo archipresbitero, dum moritur, tunc sibi dare oportet [/] suum meliorem equum.

[hasła: mnich, zakonnik, klasztor, sprzeciw, przestępstwo, sąd, wójt, arcybiskup, koń]

[47] Si vir moritur absque herede et nepotem ex filia habuerit.

Si moritur vir absque herede et nepotem ex filia habuerit, que exheredata fuerit circa suam vitam, idem nepos maiori iure recipit bona avi materni, quam iudicium, qui sibi est paris condicionis. Sed iudicium recipit arma bellica.

[hasła: dziadek, córka, syn, spadkobierca, spadek, herget]

[48] De abtestacione manus pro falso aut vulnere.

Si unus alteri abtestare manum suam pro falso voluerit, hoc oportet quod faciat mettertius talibus hominibus, qui in suo iure argui non possunt. Sin autem facere debet pro vulnere in facto manifesto, oportet quod hoc faciat metseptimus, per iusticiam pacis, ita tamen, si manifestum factum cum malefactore ad iudicium deductum fuerit.

[hasła: samotrzeć, kłamstwo, fałszywe zeznanie, rana, gorący uczynek, samosiódm, przysięga, współprzysiężnik, pokój]

[49] Si vir moritur, qui habuerit nondum ad annos discrecionis perventos pueros.

Cum moritur vir, qui pueros habuerit, qui ad annos discrecionis nondum pervenerunt, proximus agnatus debet ipsorum esse tutor, usque ad annos pubertatis pervene[k. 97r]rint. Et si idem nondum ad huc annos pubertatis attingerit, adiutor suus esse debet proximus agnatus, eousque ipse ad annos pervenerit discrecionis, et rationem de anno in annum de bonis pupillorum coram vero ipsorum tutore facere tenetur.

[hasła: ojciec, dziecko, krewny po mieczu, opiekun, lata sprawne, dojrzały, sprawozdanie, rachunek]

[50] De qualibet querimonia et testimonio, quod ad iudicium pervenerit.

Omnis querela et testimonia, que cum criminosis violenciis cum clamore ad iudicium, in facto manifesto deprehense et deducte fuerint, virum metseptimum^a [s] protestari oportet circa ius {ius} pacis, exceptis vulneribus, que monomochalia non fuerint. Manifestum factum ibi esse dicitur, ubi vir captivatur cum furto aut spolio, deprehensus ad iudicium ducitur cum clamore. Insuper eciam manifestum factum ibi esse dicitur, ubi viro gladius vel cultellus, aut alia facta in sua manu deprehensa fuerint, cum qua pacem infregit, aut si in fuga facti deprehensus fuerit, et captivus ad iudicium cum clamore ductus fuerit. Hunc actor metseptimus^b [/] vincere debet circa ius pacis. Et si factum manifestum cum viro ad iudicium <deductum^c> fuerit, sicut est stuprum, obsidium, et irruencia domicilii, homicidium, furtum, spolium, tunc homo probare debet protestando metseptimus^b. Si vir conqueritur de istis, extunc sua querimonia sic debet procedere: „Domine iudex, ego conqueror Deo et vobis, quod hic homo venit intra municipalia, et in me pacem violavit, et me stupravit et spoliavit in corpore et rebus et honore muliebri, de quo sufficiens habeo testimonium per eos, qui meum clamorem audierunt, et ostendere volo factum, ut iure debeo et requiro in sententia diffinitiva, quomodo ipsum vincere debeam, ut michi proficiat in iure meo.” Extunc petat ille satisfacionem, si vult, quam sibi facere oportet, et dicat de facto se esse innocentem. Tunc tutor mulieris interroget in sententia diffinitiva, si femina violenciam melius protestari poterit cum hiis, qui clamorem suum audierunt, quam ille possit evadere, cum ad iudicium sit deductus. Tunc diffinitur iure, [k. 97v] quod possit ipsum vincere possibilis cum hiis, qui suum clamorem audierunt, quam ipse evadere possit. Et si hoc protestabitur, ut iuris est, adversarius collum demeretur. Idem vero iudicium super irruenciam domicilii iudicatur.

^a metvi^{im}; ^b metvii^{us}; ^c nadpisane przez komentatora

[hasła: skarga, przemoc, przestępstwo, sąd, gorący uczynek, samosiódm, przysięga, współprzysiężnik, pokój, rana godna pojedynku, kradzież, obwołanie, miecz, nóż, sztylet, ucieczka, pokój, zasadzka, gwałt, honor, gwar, zabezpieczenie, niewinność, uwolnienie od skargi, kara śmierci]

[51] Pro insidiis et spoliis.

Hic stat Cunradus et conqueritur super .N. Deo et vobis, nostro regi ac duci, aut vobis, domine iudex ac toti universitati civitatis, divitibus ac pauperibus, quod ipse inter municipale venerit ad locum tale, ubi .N. pac[ific]e et quiete perfrui debuerat et sibi obsidium fecit in strata regia, et in regia pace, et in eo municipalem infregit et ipsum vulneravit ac destruxit et spoliavit in corpore et rebus, et in eo talem strepitum perfecit, quod probare bene potest, et cum ipse in eo pacem violavit et strepitum in eo commisit, tunc propria in persona vidit et ipsum clamore proclamavit. Si hoc fatetur diligit, sin autem negabit, ipse eum vincere intendit per hos, qui suum clamorem audierunt ac suo testimonio. Et sicut [/] ipsum captivum in facto manifesto deduxit ad iudicium, sic in sententia requirit, quomodo ipsum vincere debeat, ut sibi proficuum sit in suo iure.

[hasła: skarga, król, książę, sędzia, miasto, zasadzka, droga królewska, zranienie, pokój, gorący uczynek, sąd, wyrok, prawo]

[52] Quod is unus vir vulneratus fuerit in facto manifesto.

Si vir vulneratus ad iudicium cum clamore decuctus fuerit in facto manifesto, et si ita inbecillis aut debilis fuerit, quod per tutorem ipsum querulari oportet, $\vdash$ per^a $\dashv$ prolocutorem per sententiam petat, extunc tali modo sua procedat querimonia: „Domine iudex, si me huic vulnerato dedistis pro advocato, extunc in sententia requiro, si per iusticiam ab aliquo insidias pati debeam, quam iure $\vdash$ terreri $\dashv$ $\langle$ tenere ^b $\rangle$ debeam aut sustinere, cum suam causam propter iuris exigenciam teneo”. Extunc sibi diffinitur, quod non. $\langle$ ut si ipsum in aliquo neglexerit quod se contingere poterit per se ipsum aut alium ^c $\rangle$ Tunc sibi petat correccionem. Cum optinuerit, tunc petat colloquium pro consilio, et cum colloquium habuerit, tunc requiratur, qualiter suam querelam inchoare debeat, et hoc per sententiam diffinitivam, ut sibi proficiat in suo iure. Extunc diffinitur sibi cum clamore. Tunc interrogetur sentencialiter, [k. 98r] si requiri debeat ab ore ad os, a quo suam habeat lesionem. Tunc sibi diffinitur, quod debeat. Extunc emittuntur duo scabini cum ipsis preco, aut duo viri, qui iudicio astare consuerunt qui ab ipso solo audiant, a quo sua receperit vel habuerit dampna, vel quis in eo pacis federa confregerit. Extunc requiritur sentencialiter, si interrogari debeant circa iuramentum prestitum ac ius civitatis, quid ab eo audierint. Tunc unus interrogetur ad dicendum, quid ab eo audierint. Audita responsiva $\langle$ sua ^d $\rangle$, tunc in sententia requiratur, si iam perfecit, tunc sibi diffinitur, quod sic, et eadem secundus et tertius interrogetur. Extunc sibi diffinitur, quod perfecit. Extunc querelam incipiet: „Domine iudex, placeat attente audire.” Tunc hic conqueritur super unum ·N· et super unum N·, quod ipsi venerint intra municipale, et in eo pacem infregerunt et ipsum vulneraverunt aut suum affinem trucidaverunt, si homicidium fuerit, et ipsum spoliaverunt corpore et rebus, et pro eo iudicium petit. Extunc illi ter vocantur, quando vocati per clamor[um]rem fuerint, tunc conqueratur ulterius et nominat malefactores, ut prius conquerulatum fuerit. Idem faciet tertia vice. Extunc inducie indicantur per noctem. Si tunc non comparent, describentur. Sin autem comparent, duellum in eis aquiri potest.

^a otoczone ramką ręką komentatora celem skreślenia; ^b nadpisane ręką komentatora, nad obwiedzionym ramką celem skreślenia trereri; ^c nadpisane ręką komentatora

[hasła: zranienie, sąd, wyrok, skarga, sędzia, sprawiedliwość, posiedzenie, ławnik, szkoda, przysięga, prawo, zabójstwo, kradzież, zranienie, otrucie, noc, pojedynek sądowy]

[53] De fure vel raptore.

Quando vir furem aut spoliatorem protestari voluerit, qui cum facto manifesto ad iudicium cum clamore deductus fuerit, qui conqueratur sic: „Domine iudex,

conqueror Deo et vobis super meum furem, quem cum apparenti furto captivavi et ligatum ad iudicium usque produxi, quod venit intra meos quatuor^a angulos et sibi traxit michi mea bona, super quo bonum habeo testimonium in hiis, qui meum clamorem audierunt, et ipsum vincere volo iure meo ac meo testimonio, ut michi ius dictaverit. Et requiro quomodo ipsum vincere debeat [s], ut michi proficiat in iure meo.” Tunc sibi diffinitur metseptimus^b, si furtum presens fuerit. Idem iudicium pro spolio fiat et super raptorem.

^a iiii^{or}; ^b metvii^{us}

[hasła: kradzież, złodziej, gorący uczynek, sąd, skarga, sędzia, dobra, samosiódm, przysięga, współprzysiężnik]

[54] [k. 98v] De eo qui alterius preloquutor fuerit.

Ubi vir verbum alterius loqui debeat, et quod sentenciis scabinorum vel iure compellitur in facto manifesto, dicat sic: „Domine iudex me dedistis illi homini preloquutorem, extunc requiro in sententia, si ab aliquo pro eo immicicias aut timorem habere debeam, quod verbum suum pro iuris loquar exigenciam, quanto melius possum ac valeo.” Quando hoc diffinitum fuerit, tunc diffiniat sibi correccionem, quod si ipsum in aliquo neglexerit, quod se corrigere poterit mecum aut per me aut alterum advocatum. Cum hoc sibi diffinitum fuerit, petit colloquium, si vult, et requirat in sententia, quando querelam inchoare debeat, ut sibi in suo iure proficiat. Cum sibi hoc diffinitum fuerit, tunc in sententia interroget, si lesus interrogari debeat, quis in eo pacem infrigerit, si ita fuerit debilis, quod suum malefactorem nominare non possit. Cum hoc igitur diffinitum fuerit et ipsum iudex aut duo scabini aut duo viri, qui iudicio astare solent, viderint, requirat in sententia, si ipsi causa iusticie [/] dicere debeant circa iuramentum ipsorum et ius civitatis, quid notorium ipsis de hoc facto fuerit. Cum hoc ipsi diffinitur ab uno et secundo et tercio, extunc requirat in sententia, si iam profecerit. Cum sibi hoc diffinitum fuerit et pacis violator citatus per clamorem fuerit, ut iuris est, tunc dicat sic: „Domine iudex, placeat audire verbum suum”. Tunc conqueritur vobis super hunc ·N·, quod ipsum in strata libera infestavit ac intra municipalia in eo pacem infregit, ac ipsum vulneravit et violenciam in eo peregit, quam probando ostendere potest, et ipsum depredavit corpore et rebus, et tantum recepit sibi, quod non minus valeat, nisi bene duellum mereatur. Et super eo petit a vobis iustum iudicium. Extunc pacis violator proclamatur primo et secundo et tertio, per nomen suum ·N·, et iterum suam querimoniam renovat in hunc modum: „Vobis conqueritur super unum ·N·, quod ipse venit intra municipale in strata regia, in eo Dei pacem infringendo”, et ipsum rebus et corpore sanitatis depredavit ac ipsum vulneravit et in eo strepitum [k. 99r] fecit, quem apparentur potest demonstrare, et pro eo petit iudicium, et sic tercia vice faciat. Tunc ostendat vulnus et interroget in sententia diffinitiva, suum pacis violatorem in aliquo loco invenerit, si ipsum licite possit arrestare ex parte iudicii. Cum igitur hoc diffinitum fuerit, tunc petat pacem, que sibi indici debet.

[hasła: sędzia, pełnomocnik, wyrok, niepełnosprawny, ławnik, przysięga, prawo, skarga, zranienie, przestępstwo, droga królewska, rana, okazywanie ran, pokój, posiedzenie]

[55] De monomochali incitacione et iure duelli et testimonio monomochali.

Qui monomochaliter suum equalem salutare seu alloqui voluerit, hunc iudicem petere oportebit, ut se intromittere possit de uno suo pacis violatore, quem videat in presenti. Cum per sententiam sibi hoc diffinitum fuerit, tunc eciam in sententia requiret, per quem modum se de ipso intromittere debeat, ut sibi in suo iure proficere possit. Tunc sibi de iure diffinitur, curialiter per horam vestimenti. Et cum se de ipso intromittat, pronunciat sibi causam, pro qua se de ipso intromiserit, quod statim facere potest, si vult, aut pro eo habere colloquium. Tunc ipsum inculpare oportebit, quod pacem in eo infregerit aut in strata [l] regia, aut in villa, qualiter infregerit, eodem modo queruletur super ipsum. Tunc ipsum iterum inculpat, quod ipsum depredavit et eam vim in eo fecerit, quam probare bene poterit. Tunc vulnus aut cicatricem demonstrat, si vulnus sanatum fuerit. Tunc ulterius conqueratur, quod ipsum spoliaverit bonis suis et de ipsis sibi tanta receperit, quod bene duellum meretur. Hec tria criminalia facta omnia simul conqueratur, de quoquumque horum trium de uno obliviscitur aut tacuerit, extunc suum duellum ammisit. Tunc loquatur ulterius: tunc ipsum solum, hoc est in persona propria, ipsum solus vidi et ipsum clamore proclamavi. Si fateri voluerit, quod diligo, et si non fatebitur, ipsum omni iure vincere volo, ut michi vulgus iudicaverit, aut scabini, si sub banno regio fuerit. Extunc ille petat satisfacionem, quam sibi facere debet. Tamen vir potest suam querelam meliorare ante satisfacionem, si voluerit. Facta satisfacione ille exhibeat suam innocenciam, hoc est iuramentum, quod iurare ipsum oportet, et iuramentum monomochale, si ipsum iure incitaverit [k. 99v] et si ibi fuerit, hoc est perficere si potuerit per inbecillitatem^a corporis sui. Quivis vir potest se a duello excusare illi viro, qui sibi paris condicionis non fuerit. Ille autem, < |eciam| ^b> qui nobilioris nature fuerit, ille preesse non potest [illi], qui deterioris nature fuerit, si ipsum alloquetur. A duello eciam^c cedere potest, qui post meridiem alloquutus fuerit, nisi ante meridiem esset < inchoatum aut d> inculpatum, iudex eciam^c habere debet clipeum et gladium illi, super quem allocutum fuerit. A duello eciam^c potest accipere suos affines, si uterque suus affinis fuerit et ita consanguineitatis linea coniuncti fuerint, quod simul pugnare non potuerint. Iudex eciam^c duos nuncios dare debet cuilibet hiis, qui pugnare debent, qui videant, ut habeant attinencia secundum veram consuetudinem. |ycoreum| <Coreum^e> et linea indumenta induere possunt, quantum placet. Caput et pedes antea nudi sint, in manibus cirothecas habeant, unum gladium nudum in manu et alio cinctus, aut duobus, hoc arbitrio eorum committitur, unum clipeum rotundum in manu, ubi non aliud quam [l] lignum aut corream sit, preter manu tectorium, quod potest esse ferreum, unam tunicam absque manicis super preparamenta. Eciam iudex debet indicare [s] pacem circa collum, quod nemo eos impediat circa duellum. Cuilibet ipsorum iudex unum virum |habeat| <debet^f>, qui ferrat falangam suam, qui in nullo ipsos impedire debent [s], nisi unus ceciderit, quod falangam interponant, aut si vulneratus fuerit. Aut falangam desiderat, hoc idem

facere, nisi voluntas iudicis fuerit, non potest. Postquam circulo pax indicta fuerit, ambo debent circulum affectare, quem ipsis iudex licenciare iure debet. Finalia ferrumenta [s] de vaginis gladiatorum deponere debent, nisi a iudice licenciam habuerint. Ambo ornati debent ire ante iudicem, et ambo iurare debent: unus, scilicet actor, quod sit causa vera, pro qua super ipsum querelam fecerit, et respondens, quod sit innocens. Sic ipsis Deus adiuvat et suum duellum. Sol etiam ipsis dividi debet directe, quando primo conveniunt. Si vincetur ille, super quem conqueritur, tunc iudicetur sententia capitali. Si autem vincerit, [k. 100r] dimittetur cum pena et emenda. Actor primo circulum intrabit. Si alter diu tardaverit, iudex debet ipsum per preconem invocare in illa domo, ubi se preperaverit, et duos scabinos cum ipso mittere debet. Sic cittari debent <primo g> secundo et tercio, et si ad terciam citacionem non venerit, tunc querulator surgat et se ad duellum exhibeat. Et percuciat statim duos ictus et semel figat contra ventum, cum eo ipse suum adversarium devicit tali causa sive querela, pro qua ipsum fuerat alloquutus. Et iudex sibi iudicare debet, sicut fuisset duello convictus, sic mortuus debet convinci, si in furto aut rapina, aut tali crimine occisus fuerit. Sin autem mortuus cum septem testibus protestari poterit, extunc ad duellum se non indiget exhibere contra ipsum. Sin autem alter agnatus mortui, quicumque fuerit, loco ipsius per duellum se pro eo exhibuerit, hic extinguet omne testimonium, quia tunc ipsum absque duello vincere non potest, ut superius est expressum. Sic vincitur et |eum^h| ille, qui ad duellum captivatus aut salutatus fuerit, aut promittit aut [/] fideiussorie caucionem fecerit comparere et non comparuerit ad iustam |recompensam| <responsivam h>.

^awymazane m na końcu wyrazu; ^bkomentator nadpisał poczym skreślił eciam; ^ckomentator otoczył ramką e[cia]m celem skreślenia, dopisał eciam, dając do zrozumienia, że inaczej (lecz błędnie) odczytał abrewiację; ^dna marginesie ręką komentatora; ^ecoreum na marginesie ręką komentatora, który obwiodł ramką ycoreum celem skreślenia; ^fna marginesie ręką komentatora, który skreślił habeat; ^gna marginesie ręką komentatora, znak wstawienia; ^hwpisane ręką komentatora, który obwiodł ramką celem skreślenia recompensam

[hasła: sędzia, pokój, wyrok, prawo, pojedynek sądowy, skarga, droga królewska, oskarżenie, rana, blizna, dobra, sąd królewski, ławnik, gwar, zabezpieczenie, przysięga, niewinność, niepełnosprawność, równy stanem, szlachcic, tarcza, miecz, krewny, zwyczaj, pięściarz, wola, powód, kradzież, świadek, krewny po mieczu, nawiązka, kara sądowa, mulkta, posiedzenie]

[56] De eo, qui alium ad iudicium mortuum aut vulneratum perduxerit.

Quicumque occisum seu vulneratum virum captivum ad iudicium duxerit et ipsum pacis violatorem accusaverit, per duellum vel absque duello si non probaverit secundum exigenciam iuris ipse autem super ipsum, idem iudicium iudicari oportet, quod super illum procedere debuerat, ac si iudicio convictus fuisset, et hoc per iusticiam pacis. Si vulneratus vir hunc alloquitur, qui ipsum vulneravit, per duellum et si pro debilitate corporis duellum perficere non possit, et si tutorem non habuerit, qui pro ipso pugnare velit, inducie sibi debent ordinari, quousque suum duellum perficere possit.

[hasła: zabójstwo, zranienie, sąd, pokój, skarga, pojedynek sądowy, prawo, pokój, sprawiedliwość, rana, niepełnosprawność, pojedynek sądowy, opiekun]

[57] Qui vitam aut manum pecuniam redimit.

Qui vitam aut manum pecunia eximerit, quod iure demeruerit, hic iure suo privetur.

[hasła: utrata prawa, pieniądze, wykupienie od kary, kara śmierci, kara ucięcia ręki]

[58] Qui fideiusserit virum [k. 100v] pro scelere ad statuendum.

Qui etiam fideiusserit virum unum unum pro scelere ad statuendum ipsum coram iudicio, et ipsum statuere non poterit, recompensam ipsum solvere oportet, et sibi in suo iure non oberit illi, qui fuerat fideiussor, et nemo describi potest, nisi culpa ad collum sive ad manum sibi procedit.

[hasła: poręczenie, zapłata, wynagrodzenie, prawo, wino, kara śmierci, kara ucięcia ręki]

[59] De suppellectili feminarum et quod ad hoc pertinet.

Si mulier recipit suppellectilia, ad quod spectant oves et modele et omnia cibaria domestica, de quibus vir indiget ad unius anni revolucionem, que in sua possessione inveniuntur, ad mulierem pertinet medietas. Et cum viro uxor moritur, proxima sua cognata recipit suppellectilia, que debet viro donare suum stratum, ut stetit, cum sua uxor vixit, cum cussino, suum sedile cum pulvinari, stratum suum cum lecto, cussinibus et culcitram, suam sedem cum sedis tectorio, quod singulis diebus desuper iacuit, suam mensam cum mensali et manutergio. Hec nulla recipit pulmentaria etc.

[hasła: gerada, mąż, krewna, część obowiązkowa, okrasa]

[60] [I] De armis bellicis.

Mulier pro armis bellicis gladium mariti et suum rutincum <runcinum a> vel dextrarium meliorem sellatum et meliora arma, que habuit pro corpore unius viri, cum decessit in sua potencia, deinde debet dare pulvinar bellicale, hoc est lectum et duo cussina, et duo linthiamina, unum mensale, duas pelves, et unum manuterium. Hec sunt universalia bellica arma. Sed tamen aliqui homines diversa apponunt, que tamen ad ea non pertinent, sed quitquit ex hiis nominatis mulier non habuerit, ad hoc, quod det^b, compelli non potest, si iuramento probaverit pro qualibet re per se. Sed ubi ostendere patenter poterit, ibi vir nec mulier per iuramentum evadere potest. Ubi duo aut tres ad una bellica arma nati fuerint, senior recipit gladium pro se et cetera dividunt inter se equaliter. Et ubi pupilli annos pubertatis non attigerint, eorum senior agnatus

recipit arma bellica solus, et in eis tutor est puerorum quousque ad annos discrecionis perve[k. 101r]nerint, extunc ipsis reddere tenetur et in super omnia ipsorum bona, nisi rationem eis fecerit, quod^c ea ad eorum profectum converterit, aut per spolium aut apparens infortunium et absque sua voluntate ammiserit. Ipse eciam vidue est tutor, quousque maritum ducet, si paris condicionis sibi fuerit. Post arma bellica mulier vite provisionem recipere potest et alia omnia, ad suppelectilia pertinentia, hoc sunt omnes oves et auce, ciste cum elevatis tecturis, omnia strata pulvinaria, cussina, linthiamina mensalia, pelves, manuteria, lucibularia, candalabra, semen lini linum, et omnia muliebria vestimenta, annuli et brachialia, crinalia, psalteria et omnes libri, in quibus mulieres legere consueverunt, qui ad Dei cultum pertinent, sedilia ac strinia ^{<scrinia a>}, tapecia et vela, dorsalia tectoria, balneamina et omnia pepla, et alia ornamenta capitis muliebria, hoc est, quod ad femine suppellectilia pertinet. Ad huc diversa sunt clenodia, que ad suppellectilia pertinent, sed singu[llariter] non nomino, sicut sunt seticule, pectines, forpices, specula. Sed tela non incisa, et nec aurum, nec argentum non textum non pertinet ad feminas. Et quitquit extra prenominata in rebus inventum fuerit, pertinet ad heredes. Si aliquid ex hiis obligatum fuerit circa vitam viri, qui mortuus est, exemet hic, si vult, ad quem iure pertinet. Sacerdos dividet cum fratre, qui non sit monachus. Si puer in annis pubertatis religionem intraverit, bene potest exire, si vult, intra annos et ius observat feodale et terrestre. Sin autem vir, qui dum annos pubertatis implevit, religionem intraverit, hic se a iure terrestri ac feodali alienavit, et sua feoda vacant, quia scuttum bellicum resignavit. Quod hoc possit protestari per hos, cum quibus similem vitam visus est suscepisse etc.

^a na marginesie ręką komentatora; ^b przerobione z debet; komentator zmienił quo w quod

[hasła: hergewet, gerada, kobieta, miecz, koń, mąż, przysięga, pełnoletność, lata sprawne, pupil, dobra, opiekun, wdowa, równy stanem, klejnot, srebro, złoto, zobowiązanie, kapłan, mnich, transakcja, lenno]

[61] De diffinicionibus sentenciarum.

De qua sententia prius requiritur, hec prior diffiniri debet. Ambo actor et ille, super quem conqueritur, hoc respondens sive reus, possunt habere colloquia [k. 101v] pro qualibet causa tribus vicibus, eousque ipsos preco revocet.

[hasła: wyrok, skarga, odpowiedź na skargę, pozwany, posiedzenie]

[62] De iudicio iudicum et locucione viri.

In omni loco iuris est, ut iudex iudicet cum sentenciis. Ap[er]ta voce vir non loquatur coram iudicio, postquam preloquutorem habuerit, nisi si iudex cum requisierit, si in verbo consenciat sui advocati, bene dicere potest, sic aut non sit, aut desuper petere colloquium.

[hasła: sędzia, wyrok, sąd, pełnomocnik, posiedzenie]

[63] De fideiussoria bonorum.

Si homo aut ubi vir fideiussor pro pecunia aut debito <fuerit ^a> et moritur, sui pueri aut sui heredes non tenentur pro eo solvere. Si vir pro pecunia fideiussor fuerit, fideiussorem oportet solvere pecuniam solum, aut probare, quod pecunia integraliter sit persoluta <mettertius ^b>.

^a na marginesie ręką komentatora; ^b metitius^{us}, na marginesie ręką komentatora

[hasła: pieniądze, dług, ojciec, dziecko, dziedzic, zapłata, poręczyciel, poręczenie]

[64] Quod si vir baculis aut fustibus percussus fuerit.

Si vir cum fustibus aut baculis percussus fuerit supra dorsum aut supra ventrem, et verbera fusta aut flavea fuerint et inflata, si desuper iudicem pro teste habuerit et homines, qui hoc viderunt [/] et audierunt, ipse est duellum propius super eos aquirere, quam ipsi eum evadere possint suo iure. Sin autem super caput aut brachia percussus fuerit, quod alter ostendere non possit, illi homines evadere possunt melius, quam ipse super eos probare possit suo iure. Sin autem fatentur, quivis ammittit emendam et iudex aquirat suam penam. Sin autem verbera mortalia fuerint, respondere tenentur cum duello, qui pro eo iudicialiter impulsati fuerint. Si autem mortalia non fuerint, respondebunt [/s] unus cum duello et alii respondebunt absque duello, quia ipsi evadunt cum suo iuramento.

[hasła: pobicie śmiertelne, świadek, sędzia, pojedynek sądowy, bliższość do dowodu, uwolnienie od skargi, przysięga, nawiązka, kara sądowa, mulkta]

[65] De hereditate, que caretur herede.

Quod si hereditas mortaliola [/s] absque heredibus inventa seu reperta <anno et die ^a> fuerit, regie cedit maiestati.

^a na marginesie ręką komentatora

[hasła: kaduk, król, spadek]

[66] De viro qui pueros tres aut plures habuerit et occiditur.

Quod si vir, qui pueros habuerit, et occisus fuerit, tres aut plures, et si vir unus pro eo iudicialiter impulsatus fuerit et evaserit, ut ius declaraverit seu dictaverit, et si sibi

super ea querimonia [k. 102r] vera satisfactio facta fuerit, non tenetur, nec debet ab aliis pueris imposterum pro eodem homicidio infestari.

[hasła: ojciec, dziecko, zabójstwo, prawo, uwolnienie od skargi, skarga, zabezpieczenie, gwar]

[67] De viro, qui alteri coram iudicio iurare debet.

Si vir alteri iuraverit coram iudicio digne et sine pena, potest superponere et deponere absque licencia, quod hoc non ammittit.

[hasła: kara, przysięga, sąd]

[68] De arrestacione equorum.

Si homo arreat equum et dicit, quod sibi subtractus fuerit aut eo sit spoliatus, ad hoc se trahere debet, ut est iuris, extunc ille bene ad suum venditorem se trahere potest et venditorem nominare debet, super quem traxit, et iurare tenetur tacto sacramento, quod ad verum se trahat venditorem. Quocumque sibi nominaverit, ibi ipsum sequi oportet, non autem ipsum sequi debet ultra Mare Aquilonis. Et si sibi defectus fuerit et neminem pro se habuerit respondentem, utpote venditorem habere poterit, ut se coram iudicio iactaverit, et tunc sibi fideiussorie faciet cautionem iudici pro pena et pro expensis, quas adversarius suus expendit, [/] et diem nominare, quando ibidem debeat pervenire. Sin autem dixerit, quod equum in foro communi aut libero emerit, extunc suam pecuniam, quam pro eodem equo dedit, integraliter ammittit, et illi suum equum reddere oportet, et nullam penam pro eo ammittit.

[hasła: koń, zastępstwo, kradzież, sprzedaż, ewikcja, przysięga, odpowiedzialność, sąd, poręczenie, pieniądze]

[69] De pena iudicis.

Quando iudex suam extorquet penam, ulterius nec aliquam super hanc penam potest extorquere. Et <si^a> vir bona iudicialiter alloquitur, ut iuris est, vel hereditatem, pro eo non indiget iudici dare quitquam, cum ipse sibi ad iusticiam iuvare teneatur. Et si homo suam querelam tenere promiserit, etsi medio tempore concordatum per bonum pacis fuerit, pro eo non plus ammittet, quam iudex aquiret suam penam.

^a nadpisane ręką komentatora

[hasła: sędzia, kara sądowa, mulkta, dziedzictwo, prawo, sprawiedliwość, skarga, pokój]

[70] Si vir percussus fuerit et querulare noluerit.

Vir, si vulneratus aut trucidatus fuerit, et si conqueri noluerit, iudex ipsum compellere nec ad aliquam potest querimoniam ultra suam voluntatem.

[hasła: zranienie, otrucie, skarga, sędzia, wola]

[71] De bonis illius, qui ad mortem condempnatur.

Et si vir descriptus fuerit aut [k. 102v] ad penam mortis iudicatus fuerit, sua bona nullus recipere habet, quam sui veri heredes.

[hasła: kara śmierci, konfiskata dóbr, dziedzic, spadkobierca]

[72] Si vir moritur, qui bona habeat.

Si autem vir moritur, qui habeat pueros et si bona donata nulli habuerit, sibi succedunt pueri, si sibi equalis nature fuerint. Et si ex hiis pueris unus decesserit, mater sibi in sua parte succedit. Et mater cum hiis bonis nichil facere potest absque heredum consensu ac voluntate.

[hasła: ojciec, dziecko, dobra, spadek, równy stanem, matka, wola, zgoda]

[73] De etate puerorum, quando tutores esse possunt.

Quando puer duodecim est annorum, tunc potest elligere pro sua voluntate, quem voluerit pro tutore. Et qui suus fuerit tutor, matri rationem facere habet et |sic^a| adolescenti, quid cum bonis factum fuerit.

^a skreslone, zapewne przez komentatora

[hasła: dziecko, opiekun, matka, rachunek, sprawozdanie]

[74] Quomodo homo suam libertatem habet probare.

Si vir alloquitur aliquem, quod suus sit illiber, si potest suam libertatem protestari, propior est evadere, quam ille ipsum vincere possit. Libertatem suam vir probare potest cum tribus cognatis et tribus agnatis, sic metseptimus^a esse debet, sive sint vi/[r]i sive femine. Et hoc scire debet quilibet legens, ubi scribitur agnatus, designat ex parte patris et ex parte gladii. Et ubi scribitur cognatus, ex parte matris designatur.

^a metVIIus

[hasła: wolność, bliższosc do dowodu, uwolnienie od skargi, krewny po mieczu, krewny po kądzieli, samosiód, przysięga, współprzysiężnik, mężczyzna, kobieta]

[75] De pecunia taxillis aquisita.

Si servus bona domini sui perluserit taxillis, aut obligat aut vendit, dominus bene potest arestare denuo iure, quod se ad ea bona trahat, ut iuris sit. Sin aut propria bona sua deluserit, aut quocumque modo a se alienaverit sua voluntate, dominus super ea nichil alloqui potest, quia solvere servo non tenetur, et sic domino pro bonis servi non est licitum respondere. Si autem conqueritur aliquis super aliquem pro debito aut pecunia ludo seu taxillis aquisita, pro eo sibi non habet respondere. Sin autem servo suo equus, vel alia sua bona furtive, aut spoliando recepta fuerint absque culpa servi in domini servicio, hoc oportet dominum solvere servo, pro eo oportet dominum respondere, si super eo queruletur.

[hasła: sługa, pan, gra, przegrana, zapłata, skarga, dług, pieniądze, odpowiedzialność, koń, kradzież, transakcja]

[76] De bonis, que alicui dantur ad servandum.

Quicumque alteri bona sua ad ser[k. 103r]vandum dederit, aut in deposito posuerit, si sibi sublata fuerint, aut spoliatus eis fuerint, aut combusta, vel si mortuum fuerit, si equus vel peccora fuerint, non debet aliquod dampnum pro eo sustinere, si presumit iurare, quod absque sua culpa ammissum fuerit. Si quid viro concessum vel obligatum fuerit, hoc in destructum reddere tenetur, aut solvere secundum suum valorem. Sin autem moritur equus aut peccus infra obligationem absque quod illius culpa, cui obligatum fuerat, si hoc probaverit, et si iuramentum super prestare presumserit, quod sine culpa decessit, non solvit, sed suam recompensam ammittit, in qua sibi fuerat obligatus. <primam a>

^a *dopisane ręką komentatora*

[hasła: dobra, depozyt, kradzież, pożar, koń, bydło, szkoda, przysięga, wina, zobowiązanie, przysięga, zapłata, wynagrodzenie]

[77] Qui se extraxerit a descriptione et si solutus.

Qui se extraxerit a descriptione et si solutus dividicatus fuerit, iudex tamen in eo suam optinet penam. Et si sibi iudex fateri noluerit, ipse eum bene deponent per unum, qui eodem interfuit iudicio, quia nec captivus iudicio comparuit, nec proclamatus. Sin autem ipsum iudex obiurare^a imposterum voluerit, [/] ipsum in nullo obiurare potest, quam ad suam penam, si super eo testes habuerit, quod se extra descriptionem obiuravit.

^a poniżej dopisane przez komentatora conservare [?]

[hasła: kara, sąd, uwolnienie, sędzia, świadek, przysięga]

[78] Si super virum querulatum fuerit pro debito.

Si vir conqueritur super alterum pro suo debito cum testibus, hoc bene potest optinere cum viris fidedignis, qui in suo iure non possint reprobari. Ita tamen, si ille se dicit esse innocentem. Sin autem respondens dixerit se debitum persolvisse, extunc impedit sibi suum testimonium. Hoc bene probare potest cum probis viris mettertius tacto sacramento.

[hasła: skarga, dług, świadek, niewinność, zapłata, przysięga, samosiódm, współprzysiężnik]

[79] De satisfacione petenda.

Si super virum conquestum fuerit et satisfacionem pecierit, alter eam sibi negare non potest, quin eam sibi faciat, si ipsum per sententiam compulit ad hoc. Sin autem satisfacionem fecerit sibi, ad suum ius non nocet, nec ille plus lucratur cum satisfacione, qui eam petit, nisi quod ipsum nullus amicorum suorum impedire a modo non potest pro hac causa. Nec satisfacione facta suam querimoniam meliorare potest.

[hasła: skarga, gwar, zabezpieczenie, wyrok, prawo, krewny]

[80] [k. 103v] De facto manifesto quod ad iudicium deductum fuerit.

Omnis querela, que ad iudicium <^{pro} ^a> capitali crimine in facto manifesto deducta fuerit, debet conqueri cum clamore propter factum manifestum, quod ostendi debet. Manifestum factum ibi est, ubi vir cum furto aut preda captivus ad iudicium deductus fuerit cum clamore. Item factum manifestum est ibi, ubi aput unum gladius aut cultellus aut alia <^{arma} ^a> facta in manu deprehensa fuerint, cum quo pacem infregit, aut si in fuga facti captivus fuerit et captivus ad iudicium deductus fuerit cum clamore. Hunc actor metseptimus vincere debet circa ius pacis, si factum manifestum cum reo ad iudicium deductum fuerit.

^a dopisane ręką komentatora

[hasła: skarga, kara śmierci, sąd, gorący uczynek, kradzież, miecz, nóż, sztylet, samosiódm, przysięga, współprzysiężnik, prawo, pokój, pozwany]

[81] De iudicio burgrabii.

In iudicio burgrabii Meydburgensis potest vir pro debito bene querulari super <alibi habetur
sed actorem oportet ^a> actorem, aut oportet ab uno iudicio burgrabii ad aliud suam sequi
querelam, ita quod semper suo adversario denunciet. Si autem super virum
querimonia cum testimonio facta fuerit, in eodem iudicio pro debito [/], et si dicit, quod
persolverit, hoc probabit per homines fidedignos, quam ille ipsum vincere possit, quod
facere potest incontinenti, si vult, aut per VI ebdomadas in iudicio scolteti. Sin autem
vir unica manu iuramentum prestare debet, quod [/s] in eodem iudicio facere oportet.

^a dopisane na marginesie ręką komentatora

[hasła: burgrabia, Magdeburg, dług, powód, sąd, skarga, zapłata, świadek, termin, sołtys, przysięga]

[82] De iudicio iudicis.

Iudex debet iudicium exercere, |in| <^{de} ^a> eo tempore <attentare ^b> quotidie in vero
iudicii loco, nisi sit, quod vir conqueri pro debito absque testibus voluerit, quod statim
iudicare potest sine mora. Recompensam et emendam et penam iudici solvere debet
ad diem, ut fuerit diffinitum, ut tunc pagamentum ibidem consuetum fuerit,
recompensam et emendam actori et penam iudici.

^a na marginesie ręką komentarora z dopiską notand[um], skreślone in; ^b nadpisane przez komentatora
nad obwiedzionym w ramkę celem skreślenia t[em]p[or]e

[hasła: sędzia, sąd, świadek, skarga, zwłoka, zapłata, kara sądowa, mulkta, nawiązka, zapłata,
wynagrodzenie, zwyczaj, powód]

[83] De fiscacione et publicacione bonorum.

Si viro sua bona publicata seu fiscata fuerint iure, in eo ille possideat, qui hoc
in fiscacionem deduxit cum fiscacione tribus diebus et tribus noctibus. Insuper in eo
debet comedere et bibere cum fiscacione, similiter et dormire. Deinde debet coram
iudicio pronunc[k. 104r]ciare tribus vicibus semper ad duas ebdomadas, ad quartum
iudicium iudex sibi pacem desuper formare et sibi debet approbare, <iurare ^a>
et sentenciis scabinorum vendere. Extunc vendere potest cum scitu. Si tunc alliquid
ultra suum debitum superfuerit, cum scitu ille reddere debet, cuius fuerit hereditas.
Sed si deficit, agat ulterius.

^a nadpisane przez komentatora

[hasła: konfiskata, dobra, posiadanie, sąd, krewny, termin, sędzia, pokój, wyrok, ławnik, sprzedaż, dług,
dziedzictwo, własność]

[84] De bonorum arrestacione.

Si vir alloquitur bona, pannos vel quitquit suarum rerum fuerit, quod sibi [^a] subtractum aut raptum fuerit, ad hoc se unica manu trahere debet et iurare debet tacto sacramento, quod suum tunc fuit et nunc suum sit, cum sibi subtractum seu raptum fuerit. Sin autem equus fuerit, quem vir alloquitur, quod sibi subtractus aut eo spolatus sit, ad hoc se trahere debet, cum suo dextro pede calcare debet equo super suum pedem anteriorem, et sinistra manu equum capere per dextram aurem, et petere reliquias <^{et b}> prolocutorem. Et iurabit equo tacto sacramento super caput, quod tunc suus fuit et nunc suus sit, cum sibi subtractus aut eo depredatus fuerat. Extunc ille se ad suum trahat venditorem et ipsum [/] iurare oportet super sanctos, quod trahat se cum equo ad verum venditorem, ibi eum sequi oportet, nisi trans Mare Aquilonis. Si autem dicit, quod equum emerit in foro libero et venditorem habere non possit, tunc equum amittit et argentum pro eo datum, et non amittit aliquam penam.

^a rysunek dłoni, zapewne inną ręką niż autora podstawy; ^b nadpisane inną ręką niż autora podstawy

[hasła: skarga, przysięga, konfiskata, koń, kradzież, sprzedawca, srebro, kara]

[85] De informatione debitorum post manum mortuam.

Si vir super virum conqueritur pro debito a manu mortua, et ipsum informare voluerit secundum edictum iuris, hoc facere potest unica manu tacto sacramento, si ille consenserit. Sin autem dixerit hic, super quem querimonia prolata fuerit, quod de debito nesciat vel in eo non sit obligatus, aut quod persolverit, hoc oportet iuramento probare metseptimus^a tacto sacramento.

^a metVII^{us}

[hasła: skarga, dług, prawo, przysięga, zapłata, zobowiązanie, samosiódm, przysięga, współprzysiężnik]

[86] Si vir contra alium ad iusticiam se exhibuerit.

Si vir cum scitu contra alium ad iusticiam se exhibuerit, et alter noluerit seu spreverit, et vulneret illum non querulando absque iure, et ille, qui vulneratus sit, inveniat^a defensionem et vulneret illum mutuo, et hic, qui primo vulneravit suum adversarium, [k. 104v] primo ad iudicium veniat et conqueratur, alter, in quo pax sit violata, eciam postea veniet circa lucem diei et dicat, quod initium illius fuerit et non suum. Si hoc, <^{ut b}> quod iuris fuerit, metseptimus^c protestabitur cum probis hominibus, qui viderunt et audierunt, qui presentes fuerunt, aquirat primam querelam. Item unus vir potest filium suum eximere unica manu, qui est in pane suo non uxoratus, tacto sacramento sic, quod iuret, quod filius suus reus non sit.

^a in nadpisane ręką autora podstawy; ^b nadpisane przez ręką niż autora podstawy; ^c metVII^{us}

[hasła: sprawiedliwość, zranienie wzajemne, skarga, obrona, sąd, samosiódm, przysięga, współprzysiężnik, syn, zastępstwo]

[87] De vulneribus, que in facto manifesto detenta fuerint.

Si femina deprehensa fuerit in facto manifesto in homicidio aut vulneribus duello dignis, ~~ac^a~~ ipsam ^{<vir^b>} propius est vincere metseptimus^c cum hominibus fidedignis, quam innocens fieri possit. Extunc ipsam iudicium pati oportet. Si autem vir querulatur super feminam pro homicidio aut vulneribus, quod eadem die factum fuerit ac visum, et si femina fideiussoriam caucionem fecerit supra ius, de quo femina propior est evadere cum hominibus fidedignis metseptima, quam ~~ultra~~ ^{<in^d>} aliquis ~~vim in^e~~ eam ~~agere~~ ^{<vincere^f>} possit. [/] Si autem femina inculpatur pro querimoniis pernoctatis, eo propius est evadere femina unica manu tacto sacramento, quam aliquis vincere possit, aut aliquid imposterum pati contrarium.

^a wymazane; ^b dopisane na marginesie ręką inną niż autora podstawy; ^c metVII^{us}; ^d nadpisane in ręką inną niż autora podstawy nad obtoczonym ramką w sensie skreślenia ultra; ^e otoczone ramką celem skreślenia ręką inną niż autora podstawy; ^f inną ręką niż autora podstawy poniżej obtoczonego ramką celem skreślenia agere

[hasła: kobieta, zabójstwo, zranienie, gorący uczynek, samosiódm, przysięga, współprzysiężnik, niewinność, skarga, uwolnienie od skargi, zwłoka]

[88] De duplicibus pueris.

Si vir duplices pueros habuerit et primos^a antea eradicavit exponendo, et si postea secundis pueris aliquid dederit in suis bonis, et moriatur idem vir, hoc secundi pueri ante tollunt. Extunc quitquit superfluum fuerit aut permanserit, hoc equaliter inter se dividunt, cum omnes equales sibi fuerint in natura.

^a s dopisane ręką inną niż autora podstawy

[hasła: dzieci, wydzielenie, darowizna, dobra, równy stanem, podział]

[89] De impropere scabinorum.

Si vir scabinum indecenter in iudicio banito impropereaverit, si hoc probaverit per suos consodales, qui audierunt, illum oportet dare emendam scabino et iudici penam.

[hasła: ławnik, sąd wyłożony, zniewaga, sędzia, kara sądowa, mulkta, nawiązka]

[90] De homicidio.

Si super virum querimonia facta fuerit pro homicidio aut vulneribus, et ipse se acomodaverit circa suam hereditatem ad comparandum, et si profugus factus fuerit, quod non comparet, tunc debet vocari clamore, ut iuris est. Et si non comparet iudicio [k. 105r] eodem, tunc debet describi et recompensa super^a suam hereditatem iudicatur, et iudici sua pena. Et eciam alcius <nemo^b> cogi potest caucionem facere fideiussoriam, quam se sua extendit recompensa, nisi sit pro debito, quod maius sit.

^a su dopisane, zapewne nie ręką autora podstawy; ^b na marginesie ręką inną niż autora podstawy

[hasła: skarga, zabójstwo, zranienie, ucieczka, prawo, sąd, zapłata, wynagrodzenie, dziedzictwo, spadek, kara sądowa, mulkta, poręczenie, zabezpieczenie, dług]

[91] De contencione aut homicidio, quod sit clara die.

Si casu contencio oritur clara die, <et^a> si probus vir in eo accusetur, qui ibi visus non fuerit, de quo propius est evadere metseptimus^b cum hominibus fidedignis, qui presentes fuerunt, quam in eo duellum aquirere possit. Si autem super virum ydoneum circa noctis tempestatem pro homicidio aut duello dignis vulneribus, quod noctis tempore factum sit <allocutum fuerit^c>, de quo propius evadet metseptimus^b cum hominibus probatis bonitate, circa quos tunc fuit, cum hoc factum proprietatum est, <ita quod^d> cum sit de facto innocens.

^a wpis ręką komentatora; ^b metVIIus; ^c ręką komentatora dopisane na marginesie; ^d ręką komentatora dopisane na interlinii

[hasła: skarga, bliższość do dowodu, samosiódm, przysięga, współprzysiężnik, pojedynek sądowy, zabójstwo, zranienie, przestępstwo nocne, uwolnienie od skargi, niewinność]

[92] De petitione prolocutorum.

Quem vir pro advocato rogaverit, hunc suam causam tenere oportet iure, nisi se excusaverit cum pena.

[hasła: pełnomocnik, prawo, kara]

[93] De iuramento incolatus.

Et quando vir moritur, tunc uxori oves presentari debent ad suppellectilia, ubicumque ierint. Anete, colcidre, vela, tecture currum, olle picte eciam ad supellectilia pertinent.

[hasła: gerada, mąż, wdowa]

[94] De eodem.

Nemo potest nec pro homicidio, nec pro vulneribus, nec pro aliquo debito suum iuramento probare incolatum.

< Consules si iuramentum unius viri recipient quod secundum iustam summam civitatis et statuta consuetudinem exactionem dedisset, et si tunc post mortem illius iurantibus plura bona sub ipsius possessione fuerint inventa, quam exactionata fuisset, illa bona consules non habent recipere sed ipsius defuncti heredes nisi aliquis heredum denegata eadem bona coram iudicio vel sedenti consilio recipere abrenunciasset, extunc ipsa bona consilibus pro utilitate civitatis permanent quemadmodum arbitratur seu per arbitrum dimissum est. *a* >

^a na marginesie obszerny wpis ręką komentatora

[hasła: zabójstwo, zranienie, poddany]

[95] De iudicio enormium.

Ubi etiam vir iuramentum promiserit coram iudicio pro enormibus verbis aut depilacione, aut verbibus, aut effusione sanguinis, de quo solutus dimitti non potest, nisi voluntas fuerit iudicis et consensus.

< Actor etiam reum pro iuramentis premissis causa [?] Dei vel petitionis hominum mittere voluerit absolutum, extunc iudici etiam competit ad hoc dare suam voluntatem, et si suum consensum noluerit adhibere, tunc actorem iuramenta accipere oportebit vel iudici demeretur in pena octo solidorum et non plus pro causis singulis. *a* >

^a znak wstawienia 7, na dolnym marginesie obszerny wpis ręką komentatora

[hasła: przysięga, sąd, zniewaga, wola, zgoda, zranienie]

[96] De tutoribus pupillorum.

Quando pupilli suum verum tutorem habere non poterint, eoque nullus ipsos ad aliquam responsivam iudicalem deducere potest, nisi prius ad annos pubertatis pervenerint. Et si vir super alterum conqueritur, quod sibi abedificaverit [s] aliquid de suis bonis aut hereditate, hoc ille possibilis opptinet, qui habet in possessione unica manu, nisi ipsum cum testimonio alloquutus fuerit. Extunc possessor cum testibus servat, si voluerit etc.

[hasła: pupil, opiekun, lata sprawne, skarga, dobra, dziedzictwo, spadek, posiadanie, świadek]

[97] De civibus Meydburgensibus.

[k. 105v] Quousque cives Meydburgenses veram accionem seu responsivam tenuerint et se coram suo domino pontifice et burgrabio ac scolteto ad iusticiam exhibuerint circa civitatis ius, tunc nemo eos extra civitatem in alio iure occupare, seu contra eos agere in iudicio alieno <^{potest a}>.

^a *dopisane przez komentatora*

[hasła: mieszczanin, Magdeburg, burgrabia, właściwość sądowa, prawo miejskie]

[98] De impedimento, quod sit coram iudicio.

Nullus alterum impedire debet coram iudicio, postquam iudicium banitum fuerit cum iniuria, talibus impedimentis, que ipsum impedire possint in sua querela, sicut clamore aut turpiloquiis, aut ceteris insolenciis. Si hoc contra iusticiam fecerit, et si paciens ipsum protestaverit cum iudice et scabinis, extunc suam acquirit emendam et iudex suam penam. Si contingerit in iudicio castellani, tunc tria talenta demerentur, et in iudicio scolteti viii solidos. Et ubi homo suam emendam acquirit, ibi optinet iudex suam penam.

[hasła: sąd wyłożony, skarga, przeszkoda, sprawiedliwość, sędzia, ławnik, nawiązka, kara sądowa, mulkta, kasztelan]

[99] Quod si scultetus aliquem impedierit. Capitulum. [/]

Nunc attendatis super eo, si scoltetus aliquem impedierit in sua querela et sibi iusticiam non fecerit, et hoc sibi iniuste recusat. Si pro eo coram castellano aut avvocato impulsatus fuerit cum testibus, extunc cum testibus ipsum evadere oportet. Cum qualicumque testimonio super iudicem querulatum fuerit, tali ipsum iudicem evadere testimonio oportebit, sive sint scabini aut alii astantes iudicio. Sin autem coram coram iudicio banito actum fuerit, tunc melius vinci potest testibus iure, quam ipse testibus evadere possit. Sin autem vir cedere voluerit a testimonio et ipsum inculpare <quod sic scit esse a> pro suo scitu, de quo unica manu evadere potest. Quando querimonia coram avvocato super ipsum facta fuerit pro hac causa, pro eo respondere tenetur sine mora, ita quod ibi sit iudicium bannitum, quia ipsum oportet ibi esse presentem, <circa talem iudicium a> nisi legale impedimentum ipsum ocupaverit. Quod impedimentum statim probare oportebit. Si hoc non ostenderit et non nominaverit, et hoc per iusticiam facere denegaverit se excusare de sua iniuria, quam exercuit, et se ad iusticiam ex[k. 106r]hibere [debet], extunc condempnatur ab avvocato in decem talentis idem advocatus <seu scultetus a> et illi suum debitum, de quo denegavit, facere iusticiam, et medio <tempore a> quo illa [s] non solvit solus, aut se iure <scilicet nam a> excusaverit iudicio proximo, tunc nullius iudex esse potest, nisi se ex hac culpa eximerit, secundum ut est premissum. Sin autem pro facto criminali, pro quo iudicium facere recusavit, sicut pro vulneribus aut homicidio, aut furto, aut spolio, aut ecclesie violencia, aut incendio, aut hiis similibus, que crimina capitalia tanguntur, idem iudicium super eum, <ire debet a> quod super illum ire debuit, pro eo nec recompensam, nec aliquid facere potest, si in hiis vincitur, ut iuris est. Sin autem unus vir pro delicto in captivitatem publicam presentatus fuerit ad tenendum iure, si ipsum ammiserit aut si evaserit absque sua culpa aut negligencia pro crimine, quod transit ad collum,

pro eo solvet integram recompensam. Si autem pro manu, tunc mediam solvit recompensam et hoc ipsum iuramento tacto sacramento probare oportet, <^{si b}> quod sibi parcere noluerit, quod ipsum absque omni [/] culpa sua evaserit <^{vel amiserit a}>. Integra recompensa facit XVIII° talenta, media facit novem talenta.

^a *nadpisane przez komentatora*

[hasła: sołtys, skarga, sprawiedliwość, przestępstwo sądowe, uwolnienie od skargi, ławnik, sędzia, odpowiedzialność, przeszkoda, świadek, wójt, skazanie, dług, wina, przestępstwo, kradzież, zranienie, zabójstwo, podpalenie, kara śmierci, zapłata, wynagrodzenie, przysięga, kościół]

[100] De advocato, si aliquem impedierit. Capitulum.

Nunc de advocato attendatur, si non iuste iudicaverit, cum sibi querulatur, et hoc propter amorem aut munera, aut ob aliquam causam dimittit, vel si solus noxam fecerit iniustam, quod de iure facere non debuit, postquam ad iudicem electus sit ius confortare et iniurias suffocare. Si querela super eum in suo iudicio facta fuerit, tunc scoltetus iudex esse debet super advocatum, per hoc cogitur cum sententiis, quod ante ipsum oportebit respondere, ut imposterum patebit. Petat advocatum surgere per sententiam, quod super ipsum querulare habeat et per sententiam petat, ut alium iudicem ponat loco suo, quod ipsum facere oportet. Et tunc locet scoltetum, qui sibi iudicare debet simili modo, ut advocatus super scoltetum iudicare debuit. Eodem modo scoltetus iudicet advocatum. Idcirco advocatus iudicium banitum habere absque scolteto non potest, [k. 106v] quia coram eo iure se debet exhibere, si super ipsum aliquis voluerit querulare. Si hoc contra iusticiam anno et die recusaverit, tunc domino terre iudicium vaccat, quod ab [^a] eo habuit, et regi bannum, si prosequutus fuerit cum veris sententiis. <^b- Quilibet iudex post resignacionem sui officii debet pausare L diebus in eodem loco, ubi talem [?] officium exeruit, offerens se responsurum omnibus de se querulantibus c- publiceque sua quevis negocia et non latenter disponere. -c -b>

^a *wymazane h, przez autora podstawy; ^b-^b na lewym marginesie ręką komentatora; ^c-^c zmiana atramentu*

[hasła: wójt, skarga, wyrok niesprawiedliwy, sołtys, sędzia, odpowiedzialność, sąd wyłożony, rok i dzień, termin, sąd królewski]

[101] De obsidiis.

Obsidia et quod femine stuprantur, et irruencia domiciliorum burgrabius iudicat et nullus alter nec scoltetus. Si irruencia domicilii probabiliter potest ostendi cum vulneribus et cum vulneratis edificiis, si super hoc iudicem et homines, qui clamorem audierunt, habere potuerit in testimonium, oportet desuper respondere cum duello, quam cum iuramento evadere possit etc.

[hasła: zasadzka, gwałt, napad na dom, burgrabia, rana, sędzia, odpowiedzialność, pojedynek sądowy, przysięga]

[102] De irruencia domorum.

Si aliquis alteri irruenciam domicilii nocte aut die fecerit, et si ille eum detinuerit in facto manifesto, et ipsum captivum cum clamore ad iudicium perduxerit, si super eo homines, qui suum clamorem audierunt, habuerit metseptimus^a suorum vicinorum, factum ostendere possit, ut iuris sit, illi ad collum transit. [/] Sin autem manifestum factum ostendi non potest, extunc propior est evadere metseptimus, quam per eum vinci possit.

^a metVIIus

[hasła: napad na dom, przestępstwo nocne, przestępstwo za dnia, skarga, sąd, samosiódm, przysięga, współprzysiężnik, krewny, kara śmierci, prawo, gorący uczynek]

[103] De promissione et querela tenenda.

Et si vir querelam suam tenere promiserit, et si tempore medio concordia facta fuerit, extunc pro eo non plus ammittit, nisi iudici dat suam penam.

[hasła: skarga, ugoda, kara sądowa, mulkta, sędzia]

[104] De debitis ex parte patris.

Si vir conquerulatur super alterum pro debito, quod sibi pro patre suo teneatur, ipse debet super eo certificare, ut iuris est. Si autem iurare voluerit, quod pater suus debitum persolverit, hoc ipsum facere oportet metseptimum post manum mortuam. Sin autem dixerit, quod ipse solus persolverit, hoc iurabit mettertius.

[hasła: skarga, dług, ojciec, prawo, zapłata, samosiódm, przysięga, współprzysiężnik, samotrzeć]

[105] De animalibus, que noxam faciunt.

Si aliquis habuerit equum vel canem aut aliud peccus quidcumque, quod loquela careat, et noxam sive dampnum fecerit, sin autem dicit suum non esse dampno perpetrato, sibi in suo iure non nocebit etc.

[hasła: koń, bydło, szkoda, prawo]

[106] Qui suos spoliaverit cives.

Si aliquis spoliaverit cives [k. 107r] suos, qui proprium aut feodum aut hereditatem intra municipalia habeat, et si hoc non prehabita querela faciat ante dominum terre et suum iudicem, illi sua edificia debent abiudicari supra curiam et secari, et illa edificia erunt communia et omnibus publicantur hominibus. Sin autem edificium iudicialiter fiscatum fuerit, ita quod ibi puella aut femina stuprata fuerit intra illud edificium <^{eciam} ^a>, debet resecari et abinde nullas duci.

^a *nadpisane przez komentatora*

[hasła: własność, lenno, dziedzictwo, mieszczanin, sędzia, budynek, konfiskata, kobieta, dziewczyna, gwałt]

[107] De iuramento Iudeorum, quomodo facere tenentur [s].

Hoc est illud iudicium et illud iuramentum, cum quo aut per quod Iudeus iurare sive evadere debet Christianum, quod scriptum est in iure imperatoris. Ipse debet verti contra solem seorsum, nudipes stare debet supra sedem unam, indutus clamide esse debet et pileum Iudaicum habere supra caput. Si lapsus ter fuerit, totidem fertones ammittit. Et si quarto manet in causa reus, tunc dicit ille, qui sibi predicit iuramentum: „Ego te moneo, .N., Iudee, per has tres litteras et per hanc legem, quam [l] Dominus dedit Moysi in tabulla lapidea in monte Synai, quod liber iste aut hoc rodale verum ac iustum sit, super quem |aut| <^{tu} ^a> Iudee tu iurare debes huic viro Christiano^c, .N., pro tali culpa sive causa pro qua te ad iudicum deduxerit”. Extunc sic iurare debet, et sic sibi predicitur, ut sequitur.

^a *nadpisane przez komentatora nad obwiedzionym ramką celem stwierdzenia aut*

[hasła: przysięga, Żyd, Chryścijanin, prawo cesarskie, Mojżesz, Synaj]

[108] Sic iurabit.

Quod tu in causa reus non sis, qua te hic idem Christianus vir inculpat, quod te Deus adiuvet. Idem Deus, qui celum et terram creavit, aerem et rorem, montes cum vallibus, frondes flores et gramina. Et si sis reus, quod te terra absorbeat, que Datan et Abiron absorbuit, et si reus fueris, quod te venenum et lepra invadat, que partibus Elizei Naaman Syrum dimisit et Iesi invasit. Et si reus fueris, quod tu pereas in tua anima et in tuo corpore et in tuis rebus. Si reus fueris, quod te ignis comburret celestis et caducus invadat morbus, et sanguinis invadat fluxus. Et tibi accedat, ut uxori [k. 107v] Loth, que transmutata fuit in effigiem salis, dum Sodoma periit et Gomora. Et si reus es, quod ad sinum Abrahe nunquam pervenies [s], et nunquam ad resurrectionem pervenies, ubi Christiani et Iudei et gentiles ante Creatorem omium rerum resurgent. Et si reus fueris, quod te lex deleat, quam Dominus dedit Moysi in monte Synai, quam Deus solus suo scripsit digitto super lapideam tabulam, et te confundat omnis scriptura, que scripta est in Quinque Libris Moysi. Et si tuum

iuramentum non iustum nec mundum fuerit, quod te debeat Adonay et sua deitatis potencia. Amen. <^{Nunc omnes dicant amen} *a*>

^a *nadpisane przez komentatora*

[hasła: przysięga, Żyd, Chrześcijanin, powód, Sodoma, Gomora, Lot, Mojżesz, Synaj, Datan, Abiram, Elizeusz, Naaman, Jozue]

[109]^a De imperio et terra Saxonie.

Nunc placeat audire et intelligere, quod presens scriptura informat ex relatione veridica. Primo de Imperio et quomodo terre Saxonie ius suum ab inicio statutum fuerit et confirmatum in suo iure, sicut ab antiquo tempore Babilonia tenebat. Ubi vel ibi stetit Imperium et regnabat potencialiter per omnia regna, quia Nemroth rex gentilis primo Babiloniam edificavit et circumcinxit vel circulum^b [?] cinxit civitatem nimia amplitudine, et edificavit in ea innumerabiles ac altas municiones [/] contra munios^b [?], unde usque ad presens ius municipale nunccupatur. Et ibi erat manens idem rex Nemroth hic duces, milites et ceteri viri famosi, qui nunc mercatores vocantur, et omnes uno utebantur iure, quod municipale ius nunccupatur vel appellatur, ut bene in libro presenti patebit. Unde nomen sorciebatur absque qualibet transmutacione.

^a *cały artykuł dopisany przez komentatora*; ^b *odczyt niepewny*

[hasła: cesarz, cesarstwo, Saksonia, Babilon, Nemrot, prawo miejskie, kupiec]